

Gorniške počitnice na Kavkazu

Svaneti, Tušeti in Kazbegi

✍ Andrej Stritar

O Kavkazu smo se učili v šoli, vsi pa tudi vemo, da so tam najvišje gore Evrope. Včasih se tja odpravijo alpinisti in potem prebiramo o njihovih odpravah, ki so priprava za višja gorstva.

Obvezna razglednica Gruzije – cerkev sv. Trojice pod pettisočakom Kazbegijem FOTO: ANDREJ STRITAR

Toda da bi tja šli v hribe kar tako? O tem se bolj malo sliši. Nekaj radovedne pozornosti so mi že pred leti zbujale zgodbe o odmaknjenih gorskih dolinah, kamor se komajda pride in kjer imajo menda veliko nekajšnih stolpov za skrivanje pred sovražniki. Radovednost so mi le še podkrepila imena teh dolin: Svaneti, Tušeti in Kazbegi – mar se ne slišijo kot imena kakih kraljestev iz pravljic? V mislih se mi kar prikaže grad, v katerem živi stari kralj z brhko hčerko, ki jo osvaja lep princ ...

Vojn in uporov v Gruziji že več let ni, zato sva se z ženo poleti 2011 odpravila na gorniško raziskovanje v Kavkaz. Kupila sva letalski karti do Tbilisija, od tam naprej pa sva se prepustila dnevni improvizaciji.

SVANETI

Svaneti je pokrajina v zahodnem delu Gruzije pod alpinistično najzanimivejšimi gorami Kavkaza. Za Svane trdijo, da so bili od nekdaj

samosvoji in uporni do centralnih oblasti. Celo njihov jezik je nekaj posebnega. V preteklosti so prebivalci poleg svojih hiš gradili zelo velike kamnite stolpe, visoke petnajst ali celo več metrov. Ti so še danes glavna in najprepoznavnejša posebnost te pokrajine.

Celotna pokrajina Svaneti je pravzaprav porečje reke Inguri, ki nastaja iz več stranskih potokov izpod glavnega grebena Kavkaza in teče proti Črnemu morju. Danes je v dolino speljana cesta, v preteklosti pa je morala biti ta dežela resnično temeljito odrezana od sveta. Pokrajina še najbolj spominja na prostrano švicarsko dolino, kjer so po zelenem dnu in obrobni gozdnatih pobočjih razporejene slikovite vasice, višje zgoraj so prostrani travniki s samotnimi planinami, še višje pa skalnati grebeni z veličastnimi ledeniki.

Za nerazvajene obiskovalce je udobja v Svanetiju, tako kot drugje po Gruziji, dovolj. Z lahkoto te najdejo domačini, ki te

povabijo v svoj *guesthouse*, po naše bi rekli kmečki turizem, kjer dobiš spodobno sobo in dobro domačo hrano. V glavnem mestu pokrajine Mestii naju je našla domačinka Eka. Pri njej nama je bilo tako všeč, da sva se kar takoj privadila ponujenemu načinu bivanja, tam vztrajala pet dni in se v gore podajala na enodnevne izlete.

Ker nisva imela alpinističnih ambicij po osvajanju štiri- in pettisočakov, sva si privoščila intenzivno pohodniško raziskovanje sveta tja čez 3000 metrov nadmorske višine. Možnosti za taka raziskovanja je res veliko, le nekaj iznajdljivosti je treba. Gozdnih cest, kolovozov in poti ne manjka, žal pa je za planince bolj slabo poskrbljeno. Le malokateri Gruzinec hodi v hribe in na terenu ni čutiti kakih resnih dejavnosti ljubiteljev gora.

V Svanetiju sicer ponekod obstajajo markacije, toda občutek sva imela, da so še iz sovjetskih časov ali da so jih pripravljali zelo neuki markacisti. Smerni kažipoti so recimo

na zelo nekoristnih mestih, na potrebnih krajih pa jih ni. Markacije so nerodno postavljene oziroma jih ni. Iz Mestie želijo narediti turistični center, zato se je to poletje v njej zelo veliko gradilo. Toda v ličnem novem turističnem informacijskem centru ne prodajajo planinskih zemljevidov. Tamkajšnji uslužbenec ni vedel dosti o gorah. Ko sva ga vprašala, kje bi lahko najela gorskega vodnika, kar tuja literatura priporoča, pa naju je le debelo gledal. Kaj hitro nama je postalo jasno, da se bo treba zanesti nase – kar pa imava pravzaprav najraje.

Čeprav literatura straši z zelo zahtevno orientacijo in toplo priporoča hojo z lokalnim vodnikom, sva že prvi dan ugotovila, da le ni tako hudo. Nekaj smisla za orientacijo, nekaj izkušenj in veliko zdrave pameti, pa se pride kamor koli. Najzanimivejše ture za pohodnike so opisane kar v "navadnem" vodniku Lonely Planet, nekaj več nasvetov pa sva našla v angleškem vodničku po gruzinskem Kavkazu. Obredla sva prostrana pobočja nad Mestio z veličastnimi pogledi na velikane glavnega grebena. Vreme sva imela izjemno lepo in nenavadno vroče, tako da sva bila po petih dneh že temeljito utrujena od vsakodnevnih naporov.

POD UŽBO

Najlepšo turo v Svanetiju sva opravila pod goro Užbo. Ta drzna, dvoglava špica od nekaj velja za Matterhorn Kavkaza. Čeprav je visoka "le" 4700 metrov, je vzpon nanjo iz-

redno zahteven. V sovjetskih časih je doživljala redne obiske, po osamosvojitvi Gruzije pa je obnovljena državna meja preprečila vzpone nanjo. Njena vrhova sta pomaknjena nekaj sto metrov na jug v Gruzijo, točneje v Svaneti, normalni pristop pa se začne v Rusiji. Meja med državama je zdaj zaprta, saj sta državi temeljito sprti. Po normalni smeri se zato nanjo ne sme, pristopi z južne strani pa so bistveno zahtevnejši. Na spletu nekje piše, da naj bi vzpon in sestop trajala do dvanajst dni!

Tisto jutro sva še skoraj v temi zastavila po označeni poti iz kraja Maseri v stranski dolini pod Užbo. Jutranji hlad in senčna lega sta nama pomagala pri premagovanju velike višinske razlike. Steza naju je peljala skozi zapuščeno vasico Guli, srečavala sva pastirje s kravami in konji, prvič pa sva počivala pri skromni planini že visoko pod vršaci. Ves čas sva se bližala mogočnemu južnemu ostenju Užbe, torej tisti njeni plati, čez katero so speljani najtežji vzponi. Do nadmorske višine okoli 3000 metrov je dolina zelena, višje pa seže mogočen, strm in razdrapan ledenik izpod Užbinih vrhov. Bilo je kar veličastno kolovratiti prav do tja, kjer si redki osvajačci te lepote verjetno postavijo izhodiščni tabor.

Užba naju je tokrat celo nekoliko začarala in naju zavedla! K temu so pripomogle tudi oznake na poti, za katere se sploh ni vedelo, ne od kod ne kam vodijo. Na planini sva namreč zgrešila odcep na prelaz Guli, čez

katerega sva nameravala, in po nepotrebnem rinila naprej za markacijami po glavni dolini pod Užbo. Napake sva se zavedela šele potem, ko je višinomer že kazal višino prelaza, nad nama pa so bili še vedno klanci. Zgrešila sva dolino! Cena za napako je bila precejšnja: namesto 1500 višinskih metrov vzpona sva jih tisti dan opravila 1900 in namesto osem hodila več kot enajst ur. Vzpon sva kar nadaljevala proti grebenu in se končno nenačrtovano znašla na 3312 metrov visokem vrhu, ki je verjetno najboljše razgledišče na južno stran Užbe. V tistem popolnoma jasnem dnevu sta divjina in lepota te veličastne gore tik pred nama odtehtali vse dodatne muke, tako da sva napako proglasila za srečo. Malo manj navdušena sva bila potem, ko sva vso to razdaljo in višino morala opraviti še navzdol, toda neprijetne stvari običajno kmalu pozabimo ...

Pred odhodom na počitnice sem o Užbi vedel izredno malo. Po povratku pa sem pobrskal po našem Vestniku in v 10. številki letnika 1977 našel zelo poučen članek P. S. Rototajeva o njeni zgodovini. Priporočam branje vsem, ki jih zanimajo velike alpinistične zgodbe. Prav tako priporočam branje 5. številke letnika 1965, kjer so podrobno opisane dogodivščine naše uspešne odprave na to goro leta 1964.

TUŠETI

Tušeti je še ena gorska pokrajina, ki jo literatura označuje kot nekaj posebnega. Leži

Svanetija je dežela stolpov –
vas Ušguli FOTO: ANDREJ STRITAR

Pod južno stranjo mogočne Užbe FOTO: URŠA STRITAR

za glavnim kavkaškim grebenom, torej na njegovi severni strani tik ob meji z ruskima republikama Dagestan in Čečenija (Kako avanturistično se to danes sliši: "Hodil sem skoraj po Čečeniji!"). Najvišji vrhovi komajda sežejo čez 4000 metrov, večina gora je do vrhov poraščena s travo. Še najbolj so podobne zelo povečanim in v dolžino razpotegnjenim južnim pobočjem Košute. Med grebeni so zarežane globoke doline, katerih vode se stekajo na sever v Dagestan in naprej v Kaspijsko jezero. Najzanimivejši v Tušetiju so vasi in ljudje, ki tam živijo. Menda so se pred tisočletjem prvič naselili v te odmaknjene doline, ko so se iz osrednjih nižin umikali pred pokristjanjevanjem. Čeprav so danes prebivalci vendarle pravoslavne veroizpovedi, pa še vedno nekako gojijo tudi prastare običaje. Tako so ponekod postavljena skromna kamnita svetišča, kamor ženske ne smejo.

Po dolinah je posejanih na desetine vasi na nadmorskih višinah tja do 2000 metrov. Skozi stoletja so si ustvarili prav poseben način življenja in kulturo. Gospodarstvo je temeljilo na pastirstvu. Pred nekaj desetletji je tovrstno življenje postalo pretrdo in so

poiskali kompromis med ekonomsko realnostjo ter ljubeznijo do domovine. Zime preživijo v toplejših nižavah, poleti pa se vrnejo v svoje gore. Prav ljubezen prebivalcev Tušetija do njihovega nenavadnega sveta je tisto, kar naredi tam zgoraj najmočnejši vtis. Na začetku poletja se z največjim veseljem preselijo v svoje visoke vasi brez elektrike in ostalega dolinskega udobja (danes že imajo mobilne telefone!) ter vztrajajo dobesedno za devetimi gorami in devetimi vodami z iskrami sreče v očeh. Briga jih za gospodarske krize in politične zdrahe, tam zgoraj živijo z lepo naravo ...

Ob zaključku tušetske etape nama je bilo žal, kajti bivanje tam bi lahko bolje izrabila. Po prihodu sva se v svojem slogu zagnala v osvajanje travnatih tritisočakov okoli "baze" pri gostiteljici Elizabeti. Ko sva se po enem tednu vračala, sva med dolgo in mučno vožnjo z džipom čez visoki greben nazaj v normalni svet premišljevala, kaj bi priporočila ponavljavcem. V Tušetiju je treba vandrat od vasi do vasi po slikovitih starih poteh, čez travnate prelaze in ponekod tudi po gozdnih cestah. Skoraj v vsaki vasi imajo *guesthouse*, kjer dobiš posteljo in hrano. S

sabo sploh ni treba nositi težkega tovora, kajti tudi spalna vreča ni potrebna. Teden, dva ali celo več bi lahko hodil, videl vse doline in vse hribe, predvsem pa spoznaval nove ljudi in običaje. Najbolj podjetni in vzdržljivi pa se lahko odpravijo na celotendenski treking po divjini zahodnega Tušetija čez visoki prelaz v sosednjo pokrajino na zahodu. To pa bi bila že prava odprava, na kateri ni udobja prijetnih hiš in razvajanja skrbnih gospodinj.

KAZBEGI

Za tretjo etapo kavkaškega potepa sva prihranila najenostavnejši cilj. Kazbegi (po novem mu pravijo tudi Stepansminda) je kraj tik ob meji z Rusijo, do katerega je po dobri cesti iz Tbilisija le slabe tri ure vožnje. Kazbegi rečejo tudi celotni pokrajini, pa tudi najvišji gori tam je tako ime. Gora Kazbegi (tudi Mount Kazbek) je izrazita vulkanska kopa, visoka 5034 metrov. Dviga se visoko nad okoliškimi gorami in je zaradi svoje podobnosti glavna privlačnost tega območja. To je eden nam najbližjih pettisočakov, ki je tudi razmeroma enostavno dostopen. Vzpon po snegu ne predstavlja resnih tehničnih težav,

edina ovira je aklimatizacija. Na višini okoli 3400 metrov stoji stavba nekdanje meteorološke postaje, kjer se da prenočiti in si s tem olajšati vzpon.

Na razglednem hribčku tik nad krajem Kazbegi stoji cerkev sv. Trojice, katere fotografijo zagotovo vidite na vsakem prostoru o Gruziji. Njena izrazita podoba pod modrim nebom na izpostavljenem vrhu s pravilno belo kopo Kazbegija v ozadju je kar kičasto lepa. Cele procesije obiskovalcev se običajno vrstijo po pobočjih okoli nje in lovijo v objektivne skladnost njenih oblik z drznimi potezami gora in oblakov nad njo.

Moja večkrat dokazana neprilagodljivost na redek zrak naju je odvrnila od vzpona na najzlahtnejši cilj, na pettisočak Mount Kazbek. Raje sva se klatila okoli njega po prostranih zelenih dolinah in travnatih vrhovih nad njimi. Potem ko sva dodobra spoznala svet med cerkvico in vulkanom, sva se naslednje dni odpravila na raziskave bolj oddaljenih dolin. Potepanje pod goro Chaukhi lahko priporočiva tistim, ki jih očarajo drzne strmine dolomitskih vršacev, saj v resnici zelo spominja na kako Tofano ali Langkofel.

Potep po dolini Truso je bolj za ljubitelje dolgih pohodov. Skozi ozko sotesko prideš v široko dolino, kjer srečaš le kakega pastirja s konji, osli, kravami, ovci in psi. Vmes pa lahko občuduješ zanimive stvaritve vulkanskega sveta, kot so zasigane ponvice, jezerce z brbotajočim ogljikovim dioksidom, rdeči

Kavkaške poti v Tušetiju FOTO: URŠA STRITAR

potoki in izviri mineralne vode z okusom po železu. Končati moraš v opuščeni vasi, kjer so nekoč živeli Osetijci, sedaj pa je v bližini vojaška postojanka, ki varuje mejo z bližnjo odcepljeno pokrajino Južno Osetijo. To je še ena žalostna zgodba današnje Gruzije.

Ko sva predzadnji dan dopusta obiskala še rojstni kraj verjetno najbolj slavnega (žal negativno) Gruzijca Stalina, sva bila kar pošteno utrujena od tritedenskega potepanja po tej zanimivi državi. A tudi zelo

zadovoljna! Bil je eno najprijetnejših goriških raziskovanj do sedaj. Kavkaz je ravno pravi pogorje za radovedne gornike, Gruzija s svojimi gostoljubnimi domačini in še razvijajočim se turizmom pa prava dežela za tiste, ki lahko spijo tudi v starih, razmajanih železnih posteljah in čepijo na poljskih straniščih dvajset metrov stran od hiše. Prav takšno, drugačno življenje je tisto, kar nama vsako poletje da krila – za spoznavanje novih dežel, gora in ljudi. ●

Gruzijski Kavkaz za pohodnike – informacije

Kako tja: Polet iz Evrope traja dobre tri ure. Letela sva z Lufthanso prek Münchna za 520 € v obe smeri. Najbolj neprijetni so časi prihoda in odhoda v Tbilisi oz. iz njega – med tretjo in četrto jutraj!

Prevozi po Gruziji:

V Mestio, glavni kraj Svanetija: s spalnikom do Zugdidi na zahodu (cena okoli 5 €), naprej z maršrutko (kombijem) še štiri ure za 9 €. Toplo priporočam povratek z dvajsetsedežnim letalom za 30 €. Če je lepo vreme, je to izredno prijeten polet med najlepšimi vrhovi Kavkaza. Vozovnice je treba kupiti en teden vnapij.

V Tušeti: z maršrutko do Telavija in Alevija na vzhodu (9 €), od tam pa z džipom (okoli 90 € na vozilo) 5–6 ur po izredno slabi in izredno slikoviti cesti.

V Kazbegi: z maršrutko v dveh urah in pol (7 €).

Prenočevanje: V *guesthouses*, t. j. pri domačinih doma. Spanje z zajtrkom in večerjo je stalo okoli 15 € na osebo na dan. Lastniki čakajo na postajah maršrutk in iščejo goste. V večjih krajih so tudi hoteli, ki niso bistveno dražji.

Pohodniški zemljevidi se v hribih skorajda ne dobijo, kupiti jih je treba v Tbilisiju, najbolj na sedežu družbe Geoland, ki jih izdeluje.

Vodnik: Peter Nasmyth: *Walking in Caucasus, Georgia*, 2006. Dobi se prek Amazon.com. Solidno so opisane najzanimivejše pohodniške ture v vseh območjih. Nekaj opisov je tudi v Lonely Planetu. V Gruziji nisva videla naprodaj nobene koristne literature za gornike.

Poti, markacije: Nekaj markacij je v Svanetiju, precej manj v Tušetiju, še najmanj v Kazbegiju. Nikjer pa niso zanesljive, v veliki meri se je treba zanašati na iznajdljivost, pomemben je zemljevid.

Gorska reševalna služba: Nisem zasledil nikakršnih sledi o njej ... Previdno!

Jezik: Gruziščina je za nas popolnoma nerazumljiva. Zelo se trudijo uporabljati angleščino, vendar jo govorijo predvsem mladi. Zelo neradi govorijo rusko, a jo velika večina obvlada. Možno je zadovoljivo komunicirati z improvizacijo med slovenščino, srbsščino, ruščino in katerim drugim slovanskim jezikom, ki ga obvladamo. Uporabljajo svojo, nam nerazumljivo pisavo, vendar so napisali praviloma tudi v angleščini, marsikje pa tudi v ruščini v cirilici.

Komunikacija: Ob prihodu si kupite SIM-kartico njihovega operaterja. Pogovori so za nas smešno poceni, tudi mednarodni. Klic domov plačate okoli 20 centov na minuto. Signal je skorajda povsod, celo za devetimi gorami v Tušetiju, kjer sploh ni elektrike.